

دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

پایان نامه کارشناسی ارشد در رشته روانشناسی تربیتی

رابطه رضایت زناشویی والدین و سازگاری اجتماعی فرزندان

به وسیله‌ی

فاطمه حاتمی زرگران

استاد راهنما

دکتر محبوبه فولاد چنگ

تیر ماه ۱۳۹۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بنام خدا

اظهارنامه

اینجانب فاطمه حاتمی زرگران (۸۹۹۱۱۶) دانشجوی رشته روانشناسی تربیتی اظهار می‌کنم که این پایان‌نامه حاصل پژوهش خودم بوده و در جاهایی که از منابع دیگران استفاده کرده‌ام، نشانی دقیق و مشخصات کامل آن را نوشته‌ام. همچنین اظهار می‌کنم که تحقیق و موضوع پایان‌نامه تکراری نیست و تعهد می‌نمایم که بدون مجوز دانشگاه، دستاوردهای آن را منتشر ننموده و یا در اختیار غیر قرار ندهم. کلیه حقوق این اثر مطابق با آیین‌نامه مالکیت فکری و معنوی متعلق به دانشگاه شیراز است.

نام و نام خانوادگی : فاطمه حاتمی زرگران

تاریخ و امضاء:

به نام خدا

رابطه رضایت زناشویی والدین و سازگاری اجتماعی فرزندان

به وسیله

فاطمه حاتمی زرگران

پایان نامه

ارائه شده به تحصیلات تکمیلی دانشگاه به عنوان بخشی
از فعالیت های تحصیلی لازم برای اخذ درجه کارشناسی ارشد

در رشته ی :

روانشناسی تربیتی

از دانشگاه شیراز

شیراز

جمهوری اسلامی ایران

ارزیابی شده توسط کمیته پایان نامه با درجه : عالی

دکتر محبوبه فولادچنگ، استادیار بخش روانشناسی تربیتی (استاد راهنما)

دکتر فریده یوسفی، دانشیار بخش روانشناسی تربیتی

دکتر راضیه شیخ الاسلامی، دانشیار بخش روانشناسی تربیتی

تیر ۱۳۹۲

تقديم به

سپاسگزاری

حال که با لطف و عنایت خداوند متعال رساله حاضر به پایان رسیده است بر خود لازم میدانم که از استاد ارجمند آقای دکتر فضل الله فروغی به خاطر زحمات فراوان ایشان در راه به ثمر رساندن این تحقیق تشکر و قدردانی نمایم.

همچنین از آقایان دکتر شهرام ابراهیمی و دکتر محمد هادی صادقی به خاطر راهنمایی‌های ارزشمندشان در تدوین این پایان نامه تشکر می‌کنم.

در نهایت از تمامی افرادی که من را در راه تحصیل علم یاری نمودند، به خصوص پدر و مادر عزیزم به خاطر زحمات فراوانشان در تمامی عرصه‌های زندگی تشکر و قدردانی مینمایم ؛ و برای همه این عزیزان از خداوند متعال درخواست توفیق دارم.

چکیده

رابطه رضایت زناشویی والدین و سازگاری اجتماعی فرزندان

به کوشش

فاطمه حاتمی زرگران

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه رضایت زناشویی والدین و سازگاری اجتماعی فرزندان انجام پذیرفت. نمونه‌ی آماری این پژوهش شامل ۲۱۰ نفر (۱۳۰ دختر و ۸۰ پسر) از دانش آموزان دبیرستان‌های شیراز به همراه والدین شان بود که براساس روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. به منظور جمع‌آوری اطلاعات مربوط به متغیرهای پژوهش از پرسشنامه سازگاری اجتماعی آزمون شخصیت کالیفرنیا (۱۹۳۹) و پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ (۱۹۸۹) استفاده گردید. پایایی ابزارهای پژوهش به وسیله ضریب آلفای کرونباخ و روایی آنها توسط همبستگی هر گویه با نمره کل تعیین شد. نتایج حاکی از روایی و پایایی قابل قبول آزمون‌ها بود. تحلیل یافته‌ها نشان داد که بین اغلب مولفه‌های رضایت زناشویی و سازگاری اجتماعی فرزندان رابطه‌ی معنی داری وجود دارد. براساس نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه به شیوه گام به گام ارتباط زناشویی دارای بیشترین سهم در پیش‌بینی سازگاری اجتماعی فرزندان است و بعد از آن به ترتیب شیوه‌های فرزندپروری، حل تعارض، و نقش‌های مربوط به برابری زن و مرد قرار دارند. یافته‌های مربوط به بررسی تفاوت‌های جنسیتی در متغیرهای پژوهش براساس آزمون آماری تی برای گروه‌های مستقل نیز نشان داد که میانگین نمرات دختران در بعد عدم گرایش ضداجتماعی به طور معناداری بیشتر پسران است. در سایر ابعاد تفاوت معناداری بین دو جنس مشاهده نشد. در پایان براساس یافته‌ها پیشنهاداتی در جهت افزایش سازگاری اجتماعی فرزندان ارائه شد که مهمترین آنها شامل تاکید آموزش و پرورش بر برنامه‌های آموزش خانواده و یافتن راهکارهایی برای تشویق مشارکت والدین در این برنامه‌ها است.

واژه های کلیدی: رضایت زناشویی والدین، سازگاری اجتماعی فرزندان، تفاوت های جنسیتی

فهرست مطالب

عنوان صفحه

فصل اول

مقدمه

..... ۲

۱-۱- کلیات

..... ۲

۲-۱- بیان مسئله

..... ۵

۳-۱- اهمیت و ضرورت پژوهش

..... ۷

۴-۱- اهداف پژوهش

..... ۹

۱-۴-۱- اهداف اصلی

..... ۹

۲-۴-۱- هدف فرعی

..... ۹

۵-۱- سوالات تحقیق

..... ۹

۱-۵-۱- سوالات اصلی

..... ۹

۲-۵-۱- سوال فرعی

..... ۱۰

۶-۱- تعریف مفهومی و عملیاتی متغیرها

..... ۱۰

۱-۶-۱- تعریف مفهومی

..... ۱۰

.....۳۷..... عوامل موثر بر رضایت زناشویی ۵-۲-۱-۲

.....۴۷..... تحقیقات پیشین ۲-۲-۲

.....۴۸..... تحقیقات مربوط به رابطه رضایت زناشویی والدین با سازگاری اجتماعی

.....۴۸..... فرزندان

.....۵۵..... تفاوت‌های جنسیتی در سازگاری اجتماعی فرزندان ۲-۲-۲

فصل سوم

.....۵۹..... روش تحقیق

.....۵۹..... ۱-۳- طرح تحقیق

.....۵۹..... ۲-۳- جامعه آماری، نمونه و روش نمونه‌گیری

.....۶۰..... ۳-۳- ابزار اندازه‌گیری

.....۶۰..... ۱-۳-۳ پرسشنامه سازگاری اجتماعی

.....۶۲..... ۲-۳-۳ پرسشنامه رضایت زناشویی (ENRICH)

.....۶۶..... ۴-۳- روش جمع‌آوری اطلاعات

.....۶۶..... ۵-۳- روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

فصل چهارم

.....۶۹..... یافته‌ها

.....۶۹..... ۱-۴- یافته‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

.....۷۰..... ۲-۴- یافته‌های استنباطی پژوهش

۴-۲-۱- همبستگی متغیرهای پژوهش

۴-۲-۲- پیش‌بینی سازگاری اجتماعی فرزندان توسط مولفه‌های رضایت زناشویی والدین

۷۲

۴-۲-۳- پیش‌بینی معیارهای اجتماعی فرزندان توسط مولفه‌های رضایت زناشویی

۷۳

والدین

۴-۲-۴- پیش‌بینی مهارت‌های اجتماعی فرزندان توسط مولفه‌های رضایت زناشویی

۷۴

والدین

۴-۲-۵- پیش‌بینی عدم گرایش‌های ضداجتماعی فرزندان توسط مولفه‌های رضایت

۷۵

زناشویی والدین

۴-۲-۶- پیش‌بینی روابط آموزشی فرزندان توسط مولفه‌های رضایت زناشویی والدین

۷۶

۴-۲-۷- پیش‌بینی روابط اجتماعی فرزندان توسط مولفه‌های رضایت زناشویی والدین

۷۷

۴-۲-۹- تفاوت دختران و پسران در مولفه‌های سازگاری اجتماعی فرزندان

۷۹

فصل پنجم

بحث و نتیجه‌گیری

۸۱

۵-۱- خلاصه نتایج تحقیق

۸۱

۵-۲- تفسیر نتایج تحقیق

۸۲

۵-۲-۱- یافته‌های مربوط به پیش‌بینی سازگاری اجتماعی براساس مؤلفه‌های رضایت

۸۲

زناشویی

۵-۲-۲- یافته‌های مربوط به قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده معیارهای اجتماعی فرزندان بر

اساس مؤلفه‌های رضایت زناشویی

.....۸۴.....

۵-۲-۳- یافته‌های مربوط به قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده مهارت‌های اجتماعی فرزندان

بر اساس مؤلفه‌های رضایت زناشویی

.....۸۵.....

۵-۲-۴- یافته‌های مربوط به قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده عدم گرایش‌های ضداجتماعی

فرزندان براساس مؤلفه‌های رضایت زناشویی

.....۸۶.....

۵-۲-۵- یافته‌های مربوط به قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده روابط آموزشی فرزندان

بر اساس مؤلفه‌های رضایت زناشویی

.....۸۷.....

۵-۲-۶- تفسیر یافته‌های مربوط به قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده روابط اجتماعی فرزندان

بر اساس مؤلفه‌های رضایت زناشویی

.....۸۸.....

۵-۲-۷- یافته‌های مربوط به قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده روابط خانوادگی فرزندان

بر اساس مؤلفه‌های رضایت زناشویی

.....۸۹.....

۵-۲-۸- یافته‌های مربوط به تفاوت‌های پسران و دختران در مؤلفه‌های سازگاری

اجتماعی

.....۹۰.....

۵-۳-۳- کاربردهای پژوهش

.....۹۱.....

۵-۴- محدودیت‌های پژوهش

.....۹۲.....

۵-۵- پیشنهاد‌های پژوهش برای تحقیقات آینده

.....۹۲.....

منابع و مآخذ

منابع فارسی

.....۹۳.....

منابع انگلیسی

.....۱:۱.....

بجوست شماره (۱): پرسشنامه سازگاری اجتماعی

.....۱:۷.....

بجوست شماره (۲): پرسشنامه رضایت زناشویی (ENRICH)

.....۱:۱۱.....

فهرست جدول‌ها

عنوان	صفحه
جدول ۱-۳: ضرایب پایایی و روایی پرسشنامه سازگاری اجتماعی	۶۲
جدول ۲-۳: ضرایب پایایی و روایی پرسشنامه رضایت زناشویی	۶۵
جدول ۱-۴: شاخصهای توصیفی متغیرهای پژوهش	۶۹
جدول ۲-۴: ماتریس همبستگی متغیرها	۷۱
جدول ۳-۴: نتایج تحلیل رگرسیون جهت پیش‌بینی سازگاری اجتماعی فرزندان توسط مولفه‌های رضایت زناشویی	۷۲
جدول ۴-۴: نتایج تحلیل رگرسیون جهت پیش‌بینی قالب‌های اجتماعی فرزندان توسط مولفه‌های رضایت زناشویی	۷۳
جدول ۵-۴: نتایج تحلیل رگرسیون جهت پیش‌بینی مهارت‌های اجتماعی فرزندان توسط مولفه‌های رضایت زناشویی	۷۴
جدول ۶-۴: نتایج تحلیل رگرسیون جهت پیش‌بینی عدم گرایش‌های ضداجتماعی فرزندان توسط مولفه‌های رضایت زناشویی	۷۵
جدول ۷-۴: نتایج تحلیل رگرسیون جهت پیش‌بینی روابط آموزشی فرزندان توسط مولفه‌های رضایت زناشویی	۷۶
جدول ۸-۴: نتایج تحلیل رگرسیون جهت پیش‌بینی روابط اجتماعی فرزندان توسط مولفه‌های رضایت زناشویی	۷۷

جدول ۴-۹: نتایج تحلیل رگرسیون جهت پیش‌بینی روابط خانوادگی فرزندان توسط مولفه‌های رضایت زناشویی	۷۸
جدول ۴-۱۰: مقایسه آزمودنی‌های دختر و پسر براساس میانگین نمرات در مولفه‌های سازگاری اجتماعی فرزندان	۷۹

فصل اول

مقدمه

۱-۱- کلیات

خانواده، به عنوان کوچکترین واحد اجتماعی از ارکان اصلی و عمده هر جامعه به شمار می‌آید. محیط خانه اولین و مهمترین عاملی است که بر رشد شخصیت افراد تاثیر می‌گذارد. کودک خصوصياتی را از والدین به ارث می‌برد، اما نقش والدین در رشد کودک تنها به جنبه‌های ارثی محدود نیست. آرمان‌ها و آرزوهای والدین، میزان رضایت آنها از روابط زناشویی و سبک فرزندپروری آنها، همگی می‌توانند در شکل‌گیری رفتار کودک، سازگاری و سلامت روان او نقش به‌سزایی داشته باشند (رضاییان، ۱۳۸۳). کودکان نه تنها تحت تاثیر رفتارها و یا شخصیت والدین قرار می‌گیرند بلکه ترکیبی از عوامل مختلف از جمله رضایت زناشویی والدین می‌تواند رفتار کودکان را تحت تاثیر قرار دهد.

روابط زناشویی رضایت بخش، سنگ زیرین عملکرد خوب خانواده را بنا می‌نهد و به طور مستقیم و غیر مستقیم باعث رشد شایستگی، توانایی سازگاری و انطباق در کودکان می‌شود. بنیر و هیل^۱ (۱۹۹۹)، رضایت زناشویی^۲ را پیامد توافق زناشویی می‌دانند، توافقی که رابطه مناسب بین زن و شوهر را توصیف می‌کند. هنگامی که زن و شوهر به میزان قابل توجهی از برآورده شدن نیازها و انتظاراتشان در رابطه زناشویی رضایت داشته باشند، رضایت زناشویی را گزارش خواهند کرد. در واقع رضایت زناشویی، یک ارزیابی کلی در مورد وضع کنونی ارتباط زوجین ارائه می‌نماید. این سازه یکی از گسترده‌ترین مفاهیم برای تعیین و نشان دادن میزان شادی و میزان پایداری رابطه است. اولسون، فورنیرو و دراگمن^۳ (۱۹۸۹)، ابعاد این سازه را

1- Benneer & Hill

2- Marital satisfaction

3- Olson, Forniro & Drakman

شامل موضوعات شخصیتی^۱، ارتباط زناشویی^۲، حل تعارض^۳، مدیریت مالی^۴، فعالیت های مربوط به اوقات فراغت^۵، روابط جنسی^۶، فرزندان و فرزندپروری^۷، نحوه تعامل با بستگان و دوستان^۸، نقش های مساوات طلبی^۹ و جهت گیری مذهبی^۹ تعریف کرده اند.

رضایت زناشویی فرآیندی است که در طول زندگی زوجین به وجود می آید و لازمه آن انطباق سلیقه ها، شناخت ویژگی های شخصیتی، ایجاد قواعد رفتاری و شکل گیری الگوهای مراددهای است. زوجین دارای رضایت، در حیطه های گوناگون زندگی با هم دیگر توافق دارند. این چنین زن و شوهرهایی از نوع و سطح روابط کلامی و غیر کلامی شان راضی اند، روابط جنسی شان را لذت بخش و ارضاکننده می دانند، پای بندی های مذهبی مشترکی دارند، وقت و مسائل مالی خودشان را به خوبی برنامه ریزی و مدیریت می کنند، در مسائلی که اختلاف نظر دارند، مصلحت زندگی و خانواده را بر مصلحت خود ترجیح می دهند، از انعطاف پذیری بالایی برخوردارند، از نوع و کیفیت گذران اوقات فراغت و رفت و آمد با اقوام و دوستان رضایت دارند و در نهایت، در تعداد فرزندان و شیوه تربیتی آنها با هم اشتراک نظر دارند (احمدی، ۱۳۸۵).

از نظر کرینچر^۵ (۱۹۸۶) سازگاری و تعامل سالم زناشویی کلید فرایند خانواده مطلوب است زیرا برای یک زوج سخت است که زن و شوهر خوبی نباشند و بخواهند والدین با کفایتی باشند (به نقل از بارکر^۶، ترجمه دهقانی، ۱۳۷۵). در مجموع، خانواده هایی که هر دو والد در کنار هم و با تفاهم و سازگاری زندگی می کنند، نسبت به سایر خانواده ها، میزان بالایی از تعامل با کودکان خود را گزارش می دهند (کریستین^۷، ۱۹۹۴؛ ترجمه سهرابی، ۱۳۸۰). این روابط رضایت بخش و حمایت کننده زناشویی سبب می شود والدین نقش های خود را راحت تر

-
- 1- Personality issues
 - 2- Communication
 - 3- Conflict Resolution
 - 4- Financial Management
 - 5- Leisure activities
 - 6- Sexual relationship
 - 7- Childeren and parenting
 - 8- Family and friends
 - 9- Equalitarian roles
 - 10- Religious orientation
 - 11- Krincher
 - 12- Barker
 - 13- Christian
 - 14- Feldman, Wentzel, Weinberger & Munson
 - 15- Social adjustmen

بپذیرند. فلدمن، ونتزل، واین برگر و مونسون^۱ (۱۹۹۰) نشان دادند که رضایت زناشویی، با سازگاری روان شناختی کودکان رابطه دارد. رضایت زناشویی پیامدهای مطلوبی از نظر ایجاد روابط مناسب بین فرزندان و نیز میان فرزندان و سایر اعضای خانواده دارد. از جمله این پیامدها می‌تواند سازگاری اجتماعی^۲ فرزندان باشد. سازگاری اجتماعی معمولاً با مفاهیمی مانند نقش‌های اجتماعی، عملکرد نقش، درگیر شدن با دیگران، و رضایت از نقش‌های متعدد، همسان سازی شده است (کلیر و کاردینز^۳، ۱۹۷۸، به نقل از بیدرمن، فاران، بارت و چن^۴، ۱۹۹۳).

شافر و شوبن^۳ (۱۹۷۲)، به نقل از خدایاری فرد، نصفت، غباری بناب و شکوهی یکتا، (۱۳۸۱) معتقدند که سازگاری تمایل ارگانیزم برای تغییر فعالیت خود در راستای انطباق با محیط است و در واقع پاسخی به تغییرات محیط پیرامون می‌باشد. این ویژگی به معنی تعامل و سازگاری فرد با دیگر افراد و ساختارهای ارزشی و بیانگر نوعی مهارت اجتماعی است که پیوندها و مناسبات فرد با دیگران و جنب‌های ارزشی و جامعه‌ای که در آن زندگی می‌کند را تأمین می‌کند. با توجه به این تعریف باید تمایزی بین سازگاری فیزیولوژیکی و سازگاری اجتماعی قایل شد. زیرا اگر ارضای نیازهای فیزیولوژیک برای موجود زنده غیرممکن شود بقای وی به خطر می‌افتد ولی سازگاری اجتماعی بر عکس نیازهای فیزیولوژیک، در صورت برآورده نشدن به بقای موجود زنده آسیبی نمی‌رساند اما رفتارهای او را غیرانطباقی می‌کند.

از نظر ثورپ، کلارک و تیگز^۴ (۱۹۵۳) سازگاری اجتماعی دارای مؤلفه‌هایی است که عبارتند از: معیارهای اجتماعی^۵ (درک درست دیگران، پذیرش روابط واقعی و نیازهای اجتماعی)، مهارت‌های اجتماعی^۶ (مدیریت در رفتار با دیگران، علاقمندی به مردم)، عدم گرایش ضد اجتماعی^۷ (آزار ندادن دیگران، نزاع نکردن با دیگران)، روابط خانوادگی^۸ (مورد قبول بودن خانواده، دوست داشته شدن توسط افراد خانواده، احساس اطمینان و احترام متقابل)، روابط

1- Clear & Cardins

2- Biederman, Faraone, Barth & Chen

3- Shufer & Shooben

4- Thorp, Clark & Tieg

5- Social standard

6- Social skills

7- Lack of anti-social tendencies

8- Family relations